

Centraladministrasjonen, Høiesterett og motstandsbevegelsen. II.

Jonas Lie opnevnes

— Av direktør LORENTZ VOGT —

Hvor det gjaldt forfølgelse av gode jøssinger, fikk det den største betydning at Jonas Lie blev tillagt så megen makt. Alment daterer man denne makt fra 25. september 1940, da han blev kommissarisk statsråd, opnevnt av Terboven.

Men dette beror på en misforståelse. Allerede administrasjonrådet hadde gitt ham et særlig oppdrag i politimessige anliggender av politisk karakter. Dette fremgår av følgende rundskrivelse til politimestrene i de besatte områder:

«Et. politimester.

1. Til underretning meddeles at det i Justis- og Politidepartementet er ansatt en inspektør i anliggender vedkommende kriminalpolitiet og i politimessige anliggender av politisk karakter.

Politimestrene og lensmennene i de besatte norske områder, med undtagelse av politimestrene i Oslo og Akers, sorterer i disse anliggender under departementets inspektør.

2. Som inspektør er ansatt chef for utrykningspolitiet, Jonas Lie. Han har bl. a. i oppdrag å formidle forbindelsen mellom det norske politi og det tyske sikkerhetspoliti i de saker som er nevnt under punkt 1.

3. Politinspektør Lie har også bemyndigelse til å gi de nødvendige instruksjoner av prinsipiell natur, særlig av den art som avrør forholdet mellom det norske politi og det tyske sikkerhetspoliti betræffende den rumne som er gitt ved de i punkt 1 nevnte beføielser.

4. Ved forbrøtts- og forebyggelsesaker som angår å ha politisk bakgrunn, eller hvor gjerningsmannen eller straffedømdede er en politisk personlighet, og forbrøt i alle anliggender vedkommende kriminalpolitiet og i politimessige anliggender av politisk karakter, skal

politinspektør Lie (adr. Utrykningspolitiet, Akersgt. 44, i kontortiden klj. Oslo 16980, privat Akers 328) underrettes. I viktigere tilfelle skal det så snart tiden tillater det, konfereres med ham om skritt som bør tas.

5. Hvis det er sannsynlig at etterforskningen eller etterforskningen etter gjerningsmannen — fordi denne er ukjent eller på flukt — vil strekke sig utover rettskretsen, skal det uten opphold gis politinspektøren meldning ved telegraf eller telefon (els) med henblik på sentralisering av etterforskningen. Forfarlig blir riksdokumentets stilling ubøret.

6. Politinspektør Lie er etter konferansen med Justis- og Politidepartementet og Riksdokumentet, bemyndiget til å gi politimestrene og lensmennene pålegg i de anliggender som er nevnt under 1. Særlig er han berettiget til å utbe sig innberetninger om den politiske stilling.

Med foransende, hos lensmennene og politiets øvrige tjenestemenn gjort kjent.

En del eksemplarer av denne rundskrivelse legges ved.

Justidepartementet, Oslo, den 4. juni 1940.

På vegne av Administrasjonrådet:

Ole R. Herbst.

Kritikk Hæsten.

Den 21. juni blev der av Administrasjonrådet utfærdiget forbu i mot offentlige politiske møter. Skrivelsen er undertegnet av nuværende sorenkrivner Meyer.

Etter 25. september fortsatte embedsmennene og paraferste diverse skrivelser for Riisnes og delvis for Jonas Lie. Der ligger heri fra nuværende forfatter

alde ingen kritikk herover. Men var forholdet blitt klarlagt i tide efter frigjøringen, vilde menneskenes syn på situasjonen idag vært et annet. Man vilde også ha forstått at den cundfallenhet, for hvilken man er så tilbøielig til å fordømme stortinget og dets presidentskap, hadde en viss parallell i Administrasjonrådet og Centraladministrasjonens embedsmenns opreden. Man vil også forstå at 25. september 1940 ikke dannet det skille som man så gjerne har villet gjøre det til.

Der er ovenfor-citert et lite utvalg av skrivelser fra Justis- og Politidepartementet. Når dette er gjort, er det fordi der har vært altfor mange angrep på politiet utover landet, som menes å ha sviktet mer enn andre steder. Denne svikt har alltid forekommet nuværende forfatter uforståelig. Særlig var det uforståelig at lensmennene — alment bygdes beste folk — skulde vist sig så dørlige. Stunderer man de vill-ledende instruksjoner og den mangel på informasjon som der har vært fra Centraladministrasjonens side, samtidig med bygdefolkets behov for å ha en pålitelig mann som lensmann, blir situasjonen klarere. Der er ikke spørsmål om svikt fra politiets og lensmennenes side, men om en eventuel feilaktig vurdering i for hvilken Centraladministrasjonens direkte embedsmann i første rekke det er ansvarlig.

Det er en ubestridt sak at disse ting ikke i tide er blitt berørt. Og enda mer eller mindre ubestridt at man for vilde ha forment enhver form for forholdene.

LORENTZ VOGT

milte så sleng dig ned på bakken og prøv om du kan la være å puste.

Så gikk vi og gikk vi hele natten, frem og tilbake, mellom og over piggrådsperringer, og da det begynte å lysne av dag, kom vi inn i en liten tysk by. Nu er du i den britiske sonen, sa anføreren. — Vi går fra dig her. Når det blir lyst nok, går du bort til det huset der . . . Han pekte på det. — Der bor det en britisk officer.

Jeg sa at jeg ville gå med en gang, men han rystet på hodet. Da kommer du til å vekke mistanke, sa han. — De tyske politiene er veldig påpasselige, og det er like mange kommunister på denne siden av linjen som på den andre. Du må nok vente til det blir helt lyst.

Jeg gikk så omkring i gatene og holdt mig mest skjult til klokken var halv åtte. En mistenksom tysk hushjelp låste opp døren da jeg banket på og kikket på mig gjennom en tynn sprekk. Jeg bad om å få snakke med den britiske officeren som bodde her.

«Vent», sa hun og lukket og låste døren . . . og jeg hadde en fornemmelse av at jeg burde ha trent mig inn med makt. Det er fælt å være så nær redningen, og likevel være helt hjelpeles. Endelig kom en ung soldat og åpnet, og efter en stunds betenkning alapp han mig inn.

— Jeg er Mikolajczyk, sa jeg. Jeg . . .

Han smilte bredt og tok mig i hånden. — Vi hørte i kringkastingen at De var rømt, sa han. — Men vi trodde at du